

SANİTAR VƏ FİTOSANİTAR TƏDBİRLƏRİN TƏTBİQİ ÜZRƏ SAZIŞ

Üzvlər,

Heç bir Üzvə insanların, heyvanların və ya bitkilərin həyat və sağlamlığının mühafizəsi üçün zəruri tədbirlərin qəbulu və ya tətbiqi üçün, bu tədbirlərin oxşar şərtlərin mövcud olduğu Üzvlər arasında ixtiyari və ya əsassız ayrı-seçkilik vasitəsi kimi çıxış edən üsulla tətbiq olunmaması və ya beynəlxalq ticarətin gizli məhdudlaşdırılmasına gətirib çıxarmaması şərtilə, maneələrin yaradılmayacağını *bir daha təsdiqləyərək*;

Bütün Üzvlərdə insan sağlamlığı, heyvan sağlamlığı və fitosanitar vəziyyəti yaxşılaşdırmağı *arzu edərək*;

Sanitar və fitosanitar tədbirlərin çox vaxt ikitərəfli razılaşmalar və ya protokollar əsasında tətbiq olunduğunu *qeyd edərək*;

Sanitar və fitosanitar tədbirlərin ticarətə mənfi təsirlərini minimuma endirmək məqsədilə onların hazırlanması, qəbul edilməsi və yerinə yetirilməsini tənzimləmək üçün qayda və tənzimləmələrin çoxtərəfli sisteminin yaradılmasını *arzu edərək*;

Bu barədə beynəlxalq standartlar, təlimatlar və tövsiyələrin verə biləcəyi mühüm töhfəni qəbul edərək;

Üzvlərdən onların insan, heyvan və ya bitki həyat və ya sağlamlığının mühafizəsinin müvafiq səviyyəsinin dəyişməsinə tələb etmədən, müvafiq beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən Kodeks Alimentarius Kommissiyası, Beynəlxalq Epizootiya Bürosu və Bitki Mühafizəsi haqqında Beynəlxalq Konvensiya çərçivəsində fəaliyyət göstərən müvafiq beynəlxalq və regional təşkilatlar tərəfindən işlənib hazırlanmış beynəlxalq standartlar, təlimatlar və tövsiyələr əsasında, Üzvlər arasında uyğunlaşdırılmış sanitar və fitosanitar tədbirlərdən istifadənin təşviqini *arzu edərək*;

İnkişaf etməkdə olan Üzv ölkələrin idxal edən Üzvlərin sanitar və fitosanitar tədbirlərini yerinə yetirməkdə və, nəticə olaraq, bazarlara çıxışda, və eləcə də öz ərazilərində sanitar və fitosanitar tədbirlərin formalaşması və tətbiq olunmasında xüsusi çətinliklərlə üzləşə biləcəyini *nəzərə alaraq*, və bu baxımdan onlara öz səylərində yardım etməyi arzu edərək;

Buna görə, 1994-cü il Tariflər və Ticarət üzrə Baş Sazişin (GATT) sanitar və ya fitosanitar tədbirlərin istifadəsi ilə əlaqəli olan müddələrinin, xüsusilə də, XX(b)¹ Maddənin müddələrinin tətbiqi üzrə qaydalar işləyib hazırlamağı *arzu edərək*;

Aşağıdakılara dair razılığa gəlirlər:

Maddə 1

¹ Bu Sazişdə XX(b) Maddəyə istinada həmin Maddənin giriş hissəsi də daxildir.

Ümumi Müddəalar

1. Bu Saziş, birbaşa və ya dolayı yolla, beynəlxalq ticarətə təsir edə biləcək bütün sanitar və fitosanitar tədbirlərə aiddir. Belə tədbirlər bu Sazişin müddəalarına uyğun olaraq hazırlanmalı və tətbiq olunmalıdır.
2. Bu Sazişin məqsədləri üçün, A Əlavəsində nəzərdə tutulan anlayışlar tətbiq olunmalıdır.
3. Əlavələr bu Sazişin ayrılmaz hissəsidir.
4. Bu Sazişin heç bir müddəası, Sazişin əhatə dairəsindən kənara çıxan tədbirlərə münasibətdə Üzvlərin Ticarətə Texniki Maneələr haqqında Sazişdən irəli gələn hüquqlarına təsir etməməlidir.

Maddə 2

Əsas Hüquq və Öhdəliklər

1. Üzvlər, insan, heyvan və ya bitki həyatı və ya sağlamlığının qorunması üçün zəruri olan sanitar və fitosanitar tədbirlər görmək hüququna malikdir, o şərtlə ki, belə tədbirlər bu Sazişin müddəalarına zidd olmasın.
2. Üzvlər, hər hansı sanitar və ya fitosanitar tədbirlərin yalnız insan, heyvan və ya bitki həyatını və ya sağlamlığını qorumaq üçün zəruri həddə tətbiq olunmasını, elmi prinsiplərə əsaslanmasını və 5-ci Maddənin 7-ci paragrafında nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla kifayət qədər elmi sübut olmadan qüvvədə saxlanılmamasını təmin etməlidirlər.
3. Üzvlər, onların sanitar və ya fitosanitar tədbirlərinin, öz ərazisi və digər Üzvlərin əraziləri daxil olmaqla eyni və ya oxşar şərtlərin mövcud olduğu Üzvlər arasında ixtiyari və ya əsassız ayrışdırıcıya yol verməməsini təmin edəcəklər. Sanitar və fitosanitar tədbirlər beynəlxalq ticarəti gizli şəkildə məhdudlaşdıracaq formada tətbiq olunmamalıdır.
4. Bu Sazişin müvafiq müddəalarına uyğun olan sanitar və ya fitosanitar tədbirlər, Üzvlərin GATT 1994-ün sanitar və ya fitosanitar tədbirlərdən istifadə ilə bağlı müddəaları, xüsusilə də, XX(b) Maddənin müddəaları ilə nəzərdə tutulan öhdəliklərinə uyğun hesab olunmalıdır.

Maddə 3

Uyğunlaşdırma

1. Sanitar və fitosanitar tədbirlərini mümkün qədər geniş əsasda uyğunlaşdırmaq üçün Üzvlər öz sanitar və ya fitosanitar tədbirlərini, bu Sazişdə, xüsusilə də, 3-cü paragrafda fərqli qayda nəzərdə tutulmadığı halda, mövcud beynəlxalq standartlar, təlimatlar və ya tövsiyələrə əsaslandırılmalıdırlar.

2. Beynəlxalq standartlar, təlimatlar və ya tövsiyələrə uyğun olan sanitar və ya fitosanitar tədbirlər insan, heyvan və ya bitki həyatını və ya sağlamlığını qorumaq üçün zəruri sayılacaq və bu Sazişin və GATT 1994-ün müvafiq müddəalarına uyğun hesab olunmalıdır.

3. Üzvlər müvafiq beynəlxalq standartlar, təlimatlar və ya tövsiyələrə əsaslanan tədbirlərlə müqayisədə sanitar və ya fitosanitar mühafizənin daha yüksək səviyyəsi ilə nəticələnən sanitar və ya fitosanitar tədbirlərini elmi əsaslandırmanın mövcud olduğu və ya sanitar və ya fitosanitar mühafizənin müvafiq hesab olunan səviyyəsinin 5-ci Maddənin 1-8 paragraflarının müddəalarına uyğun olduğu halda² qəbul edə və ya qüvvədə saxlaya bilər. Yuxarıda qeyd olunanlardan asılı olmayaraq, beynəlxalq standartlar, təlimatlar və ya tövsiyələrə əsaslanan tədbirlər ilə əldə edilən sanitar və ya fitosanitar mühafizə səviyyəsindən fərqli olan səviyyə ilə nəticələnən bütün tədbirlər bu Sazişin hər hansı digər müddəsi ilə ziddiyyət təşkil etməməlidir.

4. Üzvlər öz imkanları çərçivəsində, müvafiq beynəlxalq təşkilatlarda və onların yardımçı orqanlarında, xüsusilə də Kodeks Alimentarius Komissiyası, Beynəlxalq Epizootiya Bürosu və Bitki Mühafizəsi üzrə Beynəlxalq Konvensiya çərçivəsində fəaliyyət göstərən beynəlxalq və regional təşkilatlarda, bu təşkilatlar daxilində sanitar və ya fitosanitar tədbirlərin bütün aspektlərinə münasibətdə standartların, təlimatların və ya tövsiyələrin hazırlanmasını və dövrü baxışını təşviq etmək üçün tam şəkildə iştirak etməlidirlər.

5. 12-ci Maddənin 1 və 4-cü paragraflarında göstərilən Sanitar və Fitosanitar Tədbirlər üzrə Komitə (bu Sazişdə “Komitə” kimi istinad olunur) beynəlxalq uyğunlaşdırma prosesinə nəzarət və bununla bağlı söyləri müvafiq beynəlxalq təşkilatlar ilə əlaqələndirmə prosedurunu işləyib hazırlamalıdır.

Maddə 4 *Ekvivalentlik*

1. Üzvlər digər Üzvlərin sanitar və ya fitosanitar tədbirlərini, hətta bu tədbirlər onların öz tədbirlərindən və ya eyni mal ilə ticarəti həyata keçirən digər Üzvlər tərəfindən istifadə olunan tədbirlərdən fərqləndiyi halda belə, ixrac edən Üzv idxal edən Üzvə onun tədbirlərinin idxal edən Üzvün sanitar və ya fitosanitar mühafizəsinin uyğun səviyyəsini təmin edəcəyini obyektiv şəkildə nümayiş etdiyi təqdirdə ekvivalent kimi qəbul etməlidirlər. Bu məqsədlə, idxal edən Üzvə yoxlama, sınaqdan keçirmə və digər müvafiq prosedurlar üçün müraciət əsasında məqbul giriş imkanı verilməlidir.

2. Müraciət əsasında, Üzvlər, spesifik sanitar və ya fitosanitar tədbirlərin ekvivalentliyinin tanınmasına dair ikitərəfli və çoxtərəfli razılığa nail olmaq məqsədilə məsləhətləşmələr aparmalıdırlar.

Maddə 5 *Riskin Qiymətləndirilməsi və Sanitar və Fitosanitar*

² 3-cü Maddənin 3-cü paragrafının məqsədləri üçün, elmi əsaslandırma o halda mövcuddur ki, bu Sazişin əlaqəli müddəalarına uyğun mövcud elmi məlumatın təhlili və qiymətləndirilməsi əsasında Üzv tərəfindən müvafiq beynəlxalq standartlar, təlimatlar və ya tövsiyələrin sanitar və ya fitosanitar mühafizənin zəruri səviyyəsinə nail olmaq üçün kifayət olmadığı müəyyən olunsun.

Mühafizənin Müvafiq Səviyyəsinin Müəyyən olunması

1. Üzvlər, onların sanitar və ya fitosanitar tədbirlərinin, müvafiq insan, heyvan və ya bitki həyatı və ya sağlamlığına olan risklərin beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən işlənib hazırlanmış riskin qiymətləndirmə metodlarını nəzərə almaqla, şəraitə uyğun olaraq həyata keçirilən qiymətləndirilməsinə əsaslanmasını təmin etməlidirlər.
2. Risklər qiymətləndirilərkən, Üzvlər mövcud elmi sübutları; müvafiq proseslər və istehsal metodlarını; müvafiq yoxlama, nümunə götürmə və sınaq aparma metodlarını; xüsusi xəstəliklər və ya zərərvericilərin yayılmasını; zərərverici və ya xəstəliklər olmayan ərazilərin mövcudluğunu; müvafiq ekoloji və ətraf mühit şəraitini; və karantin və ya digər müalicəvi tədbirləri nəzərə almalıdırlar.
3. Üzvlər, heyvan və ya bitki həyatına və ya sağlamlığına olan riski qiymətləndirərkən və bu cür riskdən zəruri sanitar və ya fitosanitar mühafizə səviyyəsinə nail olmaq üçün tətbiq olunmalı tədbiri müəyyən edərkən, müvafiq iqtisadi amilləri: hər hansı zərərverici və ya xəstəliyin daxil olması, yaranması və yayılması halında istehsal və ya satış həcmnin azalması nəticəsində baş verəcək potensial zərəri; idxal edən Üzvün ərazisində nəzarət və ya aradan qaldırma xərclərini; və risklərin məhdudlaşdırılmasına alternativ yanaşmaların nisbi rentabelliğini nəzərə almalıdırlar.
4. Sanitar və ya fitosanitar mühafizənin müvafiq səviyyəsini müəyyən edərkən, Üzvlər ticarətə mənfi təsirləri minimuma endirmək məqsədini nəzərə almalıdırlar.
5. İnsan həyatına və ya sağlamlığına, və ya heyvan və bitki həyatına və ya sağlamlığına olan risklərə qarşı sanitar və ya fitosanitar mühafizənin zəruri səviyyəsi konsepsiyasının tətbiqində uyğunluğa nail olmaq məqsədilə, hər bir Üzv müxtəlif vəziyyətlərdə münasib hesab etdiyi mühafizə səviyyələrində ixtiyari və ya əsassız fərqlərə yol verməkdən, belə fərqlər ayrışdırıcı və ya beynəlxalq ticarətə gizli məhdudiyətə gətirib çıxardığı hallarda yayınmalıdır. Üzvlər, 12-ci Maddənin 1, 2 və 3-cü paragraflarına uyğun olaraq, bu müddəanın praktiki tətbiqinə yardım göstərən təlimatların işlənib hazırlanması məqsədilə Komitə çərçivəsində əməkdaşlıq etməlidirlər. Təlimatlar hazırlanarkən, Komitə bütün əlaqəli amilləri, o cümlədən, insanların özlərinin könüllü olaraq məruz qaldıqları insan sağlamlığı üçün risklərin müstəsna xüsusiyyətini nəzərə almalıdır.
6. 3-cü Maddənin 2-ci paragrafına xələl gətirmədən, sanitar və ya fitosanitar mühafizənin müvafiq səviyyəsinə nail olmaq üçün sanitar və ya fitosanitar tədbirləri qəbul edərkən və ya qüvvədə saxlayarkən, Üzvlər, texniki və iqtisadi əlverişliliyi nəzərə almaqla, bu cür tədbirlərin ticarəti sanitar və ya fitosanitar mühafizənin zəruri səviyyəsinə nail olmaq üçün tələb olunandan daha çox səviyyədə məhdudlaşdırmamasını təmin etməlidirlər.³
7. Əlaqədar elmi sübut kifayət etmədiyi hallarda, Üzv, mövcud olan müvafiq məlumat, o cümlədən əlaqədar beynəlxalq təşkilatlardan, həmçinin digər Üzvlər tərəfindən tətbiq olunan sanitar və ya fitosanitar tədbirlərdən əldə olunan məlumat əsasında, müvəqqəti olaraq sanitar və ya fitosanitar tədbirlər qəbul edə bilər. Bu hallarda Üzvlər riskin daha obyektiv

³ 5-ci Maddənin 6-cı paragrafının məqsədləri üçün hər hansı tədbir, texniki və iqtisadi imkanları nəzərə almaqla, sanitar və ya fitosanitar mühafizənin zəruri səviyyəsinə nail olan və ticarəti əhəmiyyətli dərəcədə daha az məhdudlaşdıran digər əlçatan tədbir olmadığı halda, ticarəti tələb olunan dərəcədə daha çox məhdudlaşdırmır.

qiymətləndirilməsi üçün lazımı əlavə məlumatı əldə etməyə və məqbul müddət ərzində sanitar və ya fitosanitar tədbiri yenidən nəzərdən keçirməyə çalışmalıdırlar.

8. Üzvün, digər Üzv tərəfindən yaradılan və ya qüvvədə saxlanılan spesifik sanitar və ya fitosanitar tədbirin onun ixracını məhdudlaşdırdığına və ya məhdudlaşdırmaq potensialına malik olduğuna inanmağa əsası olduqda və belə tədbir əlaqədar beynəlxalq standart, təlimat və ya tövsiyələrə əsaslanmadıqda və ya belə standart, təlimat və ya tövsiyələr mövcud olmadığı təqdirdə, bu Üzv, belə sanitar və ya fitosanitar tədbirin tətbiqi səbəblərinin izah edilməsini istəyə bilər və belə izah tədbiri qüvvədə saxlayan Üzv tərəfindən təqdim edilməlidir.

Maddə 6

Zərərvericilərdən və ya Xəstəliklərdən azad olan, və Zərərvericilərin və Xəstəliklərin Aşağı Səviyyədə Yayıldığı Zonalar daxil olmaqla Regional Şərtlərə Adaptasiya

1. Üzvlər, onların sanitar və ya fitosanitar tədbirlərinin, ərazinin, o cümlədən, malın mənşə ölkəsi və çatdırılması nəzərdə tutulan bütün ölkə, onun hansısa hissəsi, və ya bir neçə ölkənin və ya onların hissələrinin sanitar və fitosanitar xüsusiyyətlərinə adaptasiyasını təmin edəcəkdirlər. Regionun sanitar və ya fitosanitar xüsusiyyətlərini qiymətləndirərkən, Üzvlər, *o cümlədən*, xüsusi zərərverici və ya xəstəliklərin yayılma səviyyəsini, bunlara nəzarət və ya kökünün kəsilməsi üzrə proqramların mövcudluğunu, və əlaqədar beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən hazırlana biləcək müvafiq meyar və ya qaydaları nəzərə almalıdırlar.

2. Üzvlər, xüsusilə zərərverici və ya xəstəlikdən azad ərazilər və zərərvericilərin və ya xəstəliklərin aşağı səviyyədə yayıldığı zonalar konsepsiyalarını tanıyacaqdırlar. Belə ərazilərin müəyyənləşdirilməsi bir sıra amillər, o cümlədən, coğrafiya, ekosistemlər, epidemioloji nəzarət və sanitar və ya fitosanitar nəzarətlərin səmərəliliyi kimi amillərə əsaslanmalıdır.

3. Öz ərazilərindəki zonaları zərərvericilər və ya xəstəliklərdən azad zonalar və ya zərərvericilər və ya xəstəliklərin aşağı səviyyədə yayıldığı zonalar kimi bəyan edən İxrac edən Üzvlər, idxal edən Üzvə belə zonaların həqiqətən zərərvericilər və ya xəstəliklərdən azad zonalar, və ya zərərvericilər və ya xəstəliklərin aşağı səviyyədə yayıldığı zonalar olduğunu və müvafiq şəkildə, belə də qalacaqlarını obyektiv şəkildə nümayiş etdirmək üçün zəruri sübutlar təqdim etməlidirlər. Bu məqsədlə, idxal edən Üzvə, müraciət əsasında, yoxlama, sınaq aparma və digər əlaqədar prosedurlar üçün məqbul giriş imkanı verilməlidir.

Maddə 7

Şəffaflıq

Üzvlər, öz sanitar və ya fitosanitar tədbirlərindəki dəyişikliklər ilə bağlı bildiriş verəcəklər və B Əlavəsinin müddəalarına uyğun olaraq öz sanitar və fitosanitar tədbirləri haqqında məlumat təqdim etməlidirlər.

Maddə 8

Nəzarət, Yoxlama və Təsdiq Prosedurları

Üzvlər, əlavələrin istifadəsinin təsdiq edilməsi üzrə və ya qidalarda, içkilərdə və ya yem məhsullarında çirkəndirici maddələrin məqbul səviyyəsinin təyin edilməsi üzrə milli sistemlər daxil olmaqla, nəzarət, yoxlama və təsdiq etmə prosedurlarının tətbiqində, C Əlavəsinin müddəalarına əməl etməli, və ya prosedurlarının bu Sazişin müddəaları ilə ziddiyyət təşkil etməməsini digər formada təmin etməlidirlər.

Maddə 9 Texniki Yardım

1. Üzvlər digər Üzvlərə, xüsusilə də inkişaf etməkdə olan Üzv ölkələrə, ikitərəfli əsasda və ya müvafiq beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə texniki yardımın göstərilməsini dəstəkləməyə razılaşırlar. Belə yardım, *o cümlədən*, milli tənzimləyici orqanların təsis edilməsi də daxil olmaqla, emal texnologiyaları, tədqiqat və infrastruktur sahələrində göstərilə bilər və bu ölkələrə öz ixrac bazarlarında sanitar və fitosanitar mühafizənin müvafiq səviyyəsinə nail olmaq üçün zəruri sanitar və fitosanitar tədbirlərə uyğunlaşmaq imkanı vermək üçün texniki sərişə, təlimatlandırma və avadanlığın əldə edilməsi məqsədilə məsləhət, kreditlər, bağışlama və qrantların təqdim olunması şəklində edilə bilər.

2. İxrac edən inkişaf etməkdə olan Üzv ölkələrin idxal edən Üzvün sanitar və ya fitosanitar tələblərini yerinə yetirməsi üçün şəraitin təmin edilməsi məqsədilə əhəmiyyətli dərəcədə investisiya tələb olunduğu hallarda, idxal edən Üzv tərəfindən inkişaf etməkdə olan Üzv ölkəyə sözügedən mal üzrə bazara çıxış imkanlarının saxlanması və genişləndirilməsinə imkan yaradan texniki yardımın təmin edilməsi nəzərə alınmalıdır.

Maddə 10 Xüsusi və Fərqləndirici Rejim

1. Sanitar və ya fitosanitar tədbirlərinin hazırlanması və tətbiqində, Üzvlər inkişaf edən Üzv ölkələrin, xüsusilə də ən az inkişaf etmiş Üzv ölkələrin xüsusi ehtiyaclarını nəzərə almalıdırlar.

2. Sanitar və ya fitosanitar mühafizənin müvafiq səviyyəsinin yeni sanitar və ya fitosanitar tədbirlərin mərhələli şəkildə həyata keçirilməsinə imkan verdiyi hallarda, inkişaf etməkdə olan Üzv ölkələrə onları maraqlandıran mallar üzrə ixrac imkanlarını saxlamaq məqsədilə bu tədbirlərə uyğunlaşmaq üçün daha uzun vaxt çərçivəsi verilməlidir.

3. İnkişaf etməkdə olan Üzv ölkələr tərəfindən bu Sazişin müddəalarının yerinə yetirilməsinin təmin edilməsi məqsədilə Komitəyə, müraciət əsasında, belə ölkələrə, onların maliyyə, ticarət və inkişaf ilə əlaqəli ehtiyacları nəzərə alınmaqla, bu Saziş üzrə öhdəliklərdən dəqiq müəyyən olunmuş, vaxt məhdudiyətli, tam və ya qismən istisnalar təqdim etmək hüququ verilir.

4. Üzvlər inkişaf etməkdə olan Üzv ölkələrin müvafiq beynəlxalq təşkilatlarda fəal iştirakını təşviq etməli və dəstəkləməlidirlər.

Maddə 11 Məsləhətləşmələr və Mübahisələrin Həlli

1. GATT 1994-ün XXII və XXIII Maddələrinin Mübahisələrin Həlli üzrə Anlaşma ilə təkmilləşdirilən və tətbiq olunan müddəaları bu Saziş çərçivəsində məsləhətləşmələr və mübahisələrin həllinə Sazişdə fərqli qayda nəzərdə tutulduğu hallar istisna olmaqla tətbiq olunmalıdır.

2. Bu Saziş çərçivəsində elmi və ya texniki məsələlərə aid olan mübahisədə mübahisənin həlli üzrə panel, mübahisə tərəfləri ilə məsləhətləşmə nəticəsində seçdiyi ekspertlərdən məsləhət almalıdır. Bu məqsədlə, panel, münasib hesab etdiyi təqdirdə məsləhətçi texniki ekspertlər qrupu təsis edə bilər və ya istənilən mübahisə tərəfinin müraciəti əsasında və ya öz təşəbbüsü ilə əlaqədar beynəlxalq təşkilatlarla məsləhətləşə bilər.

3. Bu Sazişdə heç bir müddəa Üzvlərin digər beynəlxalq sazişlər üzrə hüquqlarını, o cümlədən, vasitəçilərdən istifadə hüququnu və ya digər beynəlxalq təşkilatların mübahisələrin həlli mexanizmlərindən və ya istənilən beynəlxalq saziş çərçivəsində təsis edilən mexanizmlərdən istifadə hüququnu pozmamalıdır.

Maddə 12 *Sazişin İdarəedilməsi*

1. Sanitar və Fitosanitar Tədbirləri üzrə Komitə məsləhətləşmələr üçün mütəmadi forum təmin etmək məqsədilə yaradılır. O, bu Sazişin müddələrinin icrası və xüsusilə də, uyğunlaşdırmaya münasibətdə məqsədlərinin təbliği üçün zəruri olan funksiyaları yerinə yetirməlidir. Komitə öz qərarlarını konsensus yolu qəbul etməlidir.

2. Komitə spesifik sanitar və ya fitosanitar məsələlərə dair Üzvlər arasında *ad hoc* əsasda məsləhətləşmələrin və ya danışıqların keçirilməsini təşviq edir və yardım göstərir. Komitə bütün Üzvlər tərəfindən beynəlxalq standartlar, təlimatlar və ya tövsiyələrdən istifadəni təşviq etməli və bu baxımdan qida əlavələrinin istifadəsinin təsdiq edilməsi və ya qidalarda, içkilərdə və ya yem məhsullarında çirkləndirici maddələrin qəbul edilən səviyyəsinin müəyyən olunması üzrə beynəlxalq və milli sistem və yanaşmaların əlaqələndirilməsi və inteqrasiyasının artırılması məqsədilə texniki məsləhətləşmələr və tədqiqatların aparılmasına dəstək göstərməlidir.

3. Komitə, bu Sazişin idarə edilməsi üçün ən yaxşı elmi və texniki məsləhətləri təmin etmək məqsədilə və səylərin lazımsız təkrarlanmasının qarşısını almaq üçün sanitar və fitosanitar mühafizə sahəsində əlaqədar beynəlxalq təşkilatlar ilə, xüsusilə, Kodeks Alimentarius Komissiyası, Beynəlxalq Epizootiya Bürosu və Bitki Mühafizəsi üzrə Beynəlxalq Konvensiyanın Katibliyi ilə sıx əlaqə saxlamalıdır.

4. Komitə beynəlxalq uyğunlaşdırma və beynəlxalq standartlar, təlimatlar və ya tövsiyələrin istifadə prosesinə nəzarət prosedurunu işləyib hazırlamalıdır. Bu məqsədlə, Komitə müvafiq beynəlxalq təşkilatlar ilə birgə, Komitənin ticarətə əhəmiyyətli təsir olduğunu müəyyən etdiyi sanitar və ya fitosanitar tədbirlər ilə əlaqəli beynəlxalq standartlar, təlimatlar və ya tövsiyələrin siyahısını yaratmalıdır. Bu siyahıya Üzvlər tərəfindən idxalın şərtləri kimi tətbiq olunan və ya idxal edilən malların bu standartlara uyğunluq əsasında onların bazarlarına çıxış əldə edə biləcəyi göstərilən beynəlxalq standartlar, təlimatlar və ya tövsiyələr daxil olunmalıdır. Üzv tərəfindən beynəlxalq standart, təlimat və ya tövsiyə idxalın şərti kimi tətbiq edilmədiyi halda, Üzv bunun səbəbini göstərməli və xüsusilə də, standartın sanitar və ya fitosanitar mühafizənin zəruri səviyyəsini təmin etmək üçün kifayət qədər sərt olmadığını hesab edib-etmədiyini qeyd etməlidir. Üzv öz mövqeyinə yenidən baxdığı halda,

standartın, təlimatın və ya tövsiyənin idxal şərti kimi istifadəsini göstərdikdən sonra, əgər B Əlavəsinin prosedurlarına uyğun olaraq bildiriş və izahat təqdim etməmişsə, öz mövqeyinin dəyişməsinin səbəbini izah etməli və Katibliyi, həmçinin əlaqədar beynəlxalq təşkilatları bu haqda məlumatlandırmalıdır.

5. Lazımsız təkrarlanmadan yayınmaq məqsədilə, Komitə, müvafiq qaydada, əlaqədar beynəlxalq təşkilatlarda tətbiq edilən prosedurlar, xüsusilə də, bildiriş prosedurları hesabına əldə olunan məlumatlardan istifadə ilə bağlı qərar qəbul edə bilər.

6. Üzvlərdən birinin təşəbbüsü əsasında, Komitə, müvafiq kanallar vasitəsilə, əlaqədar beynəlxalq təşkilatları və ya onların yardımçı orqanlarını müəyyən standart, təlimat və ya tövsiyəyə aid, o cümlədən, onların 4-cü paragrafda verilən istifadə olunmamasının izahatının əsasları daxil olmaqla, konkret məsələlərin araşdırılmasına dəvət edə bilər.

7. Komitə, bu Sazişin fəaliyyəti və icrasını ÜTT haqqında Sazişin qüvvəyə minməsindən üç il sonra və ondan sonra işə zərurət yarandıqca nəzərdən keçirməlidir. Müvafiq hallarda, Komitə Mallarla Ticarət üzrə Şuraya bu Sazişin mətninə, *o cümlədən*, sənədin icrası zamanı əldə edilən təcrübə nəzərə alınmaqla dəyişiklik edilməsinə dair təkliflər təqdim edə bilər.

Maddə 13 *Sazişin icrası*

Üzvlər bu Sazişdə nəzərdə tutulan bütün öhdəliklərə görə tam məsuliyyət daşıyırlar. Üzvlər, mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları olmayan təşkilatlar tərəfindən bu Sazişin müddəalarına riayət olunmasına dəstək göstərən pozitiv tədbir və mexanizmlərini hazırlamalı və icra etməlidirlər. Üzvlər, onların ərazilərindəki qeyri-hökumət qurumları, həmçinin, onların ərazilərində yerləşən müvafiq qurumların üzv olduğu regional orqanlar tərəfindən bu Sazişin müvafiq müddəalarına riayət olunmasını təmin etmək üçün, onlarda mövcud ola biləcək məqbul tədbirlər qəbul etməlidirlər. Bundan əlavə, Üzvlər, belə regional və ya qeyri-hökumət qurumlarından və ya yerli hakimiyyət orqanlarından birbaşa və ya dolaylı yolla bu Sazişin müddəalarına zidd fəaliyyət göstərməyi tələb və ya təşviq edən tədbirlər görməməlidirlər. Üzvlər, sanitariya və ya fitosanitar tədbirlərin icrası üçün qeyri-hökumət qurumlarının xidmətlərinə, yalnız bu qurumların bu Sazişin müddəalarına uyğun olduğu təqdirdə etibar edəcəklərini təmin etməlidirlər.

Maddə 14 *Yekun Müddəalar*

Ən az inkişaf etmiş Üzv ölkələr idxala və ya idxal olunan mallara mənfi təsir göstərən öz sanitariya və ya fitosanitar tədbirlərinə münasibətdə bu Sazişin müddəalarının tətbiqini ÜTT haqqında Sazişin qüvvəyə mindiyi tarixdən başlayaraq beş il müddətinə təxirə sala bilərlər. Digər inkişaf etməkdə olan Üzv dövlətlər idxala və ya idxal olunan mallara təsir göstərən öz mövcud sanitariya və ya fitosanitar tədbirlərinə münasibətdə 5-ci maddənin 8-ci paragrafı və 7-ci maddə istisna olmaqla bu Sazişin müddəalarının tətbiqini, bu tətbiqə texniki səriştə, texniki infrastruktur və ya resurs çatışmazlığı imkan vermədiyi hallarda, ÜTT haqqında Sazişin qüvvəyə minməsi tarixindən başlayaraq iki il müddətinə təxirə sala bilərlər.

ƏLAVƏ A
ANLAYIŞLAR⁴

1. *Sanitar və ya fitosanitar tədbir* – aşağıdakı məqsədlərlə tətbiq olunan istənilən tədbirdir:

- (a) Üzvün ərazisi daxilində heyvan və ya bitki həyatını və ya sağlamlığını zərərvericilərin, xəstəliklərin, xəstəlik daşıyan və ya xəstəlik törədən orqanizmlərin daxil olması, yaranması və ya yayılması nəticəsində yaranan risklərdən qorumaq;
- (b) Üzvün ərazisi daxilində insan və ya heyvan həyatını və ya sağlamlığını, qidalarda, içkilərdə və ya yem məhsullarındakı əlavələr, çirkləndirici maddələr, toksinlər və ya xəstəlik törədən orqanizmlərdən yaranan risklərdən qorumaq;
- (c) Üzvün ərazisi daxilində insan həyatını və ya sağlamlığını heyvanlar, bitkilər və ya onların məhsulları tərəfindən daşınan xəstəliklərdən və ya zərərvericilərin daxil olması, yaranması və ya yayılmasından yaranan risklərdən qorumaq, və ya
- (d) Üzvün ərazisi daxilində zərərvericilərin daxil olması, yaranması və ya yayılmasından yaranan digər zərərin qarşısını almaq və ya məhdudlaşdırmaq.

Sanitar və ya fitosanitar tədbirlərə bütün müvafiq qanunlar, fərmanlar, qaydalar, tələblər və prosedurlar, o cümlədən, *digərləri ilə yanaşı*, son məhsul meyarları; proseslər və istehsal metodları; sınaq, yoxlama, sertifikatlaşdırma və təsdiq etmə prosedurları; karantin müayinələri, o cümlədən heyvanların və ya bitkilərin daşınması ilə, və ya daşınma zamanı onların sağ qalması üçün lazım olan materiallar ilə əlaqədar müvafiq tələblər; müvafiq statistika metodları, nümunə götürmə prosedurları və riskin qiymətləndirilməsi metodlarına dair müddəalar; və qida təhlükəsizliyi ilə birbaşa əlaqədar olan qablaşdırma və etikətləmə tələbləri daxildir.

2. *Uyğunlaşdırma* – müxtəlif Üzvlər tərəfindən ümumi sanitar və fitosanitar tədbirlərinin yaradılması, tanınması və tətbiqi.

3. *Beynəlxalq standartlar, təlimatlar və tövsiyələr*

- (a) qida təhlükəsizliyi üzrə Kodeks Alimentarius Kommissiyası tərəfindən qida əlavələri, baytarlıq dərmanları və pestisidlərin qalıqları, çirkləndirici maddələr, təhlil və nümunə götürmə metodları ilə əlaqədar yaradılmış standartlar, təlimatlar və tövsiyələr, və gigiyena praktikasına aid məcəllə və təlimatlar;

⁴ Bu anlayışların məqsədləri üçün, “heyvanlar”a balıq və vəhşi fauna daxildir; “bitkilər”ə meşələr və vəhşi flora daxildir; “zərərvericilər”ə əlaqə otları; və “çirkləndirici maddələr”ə isə pestisidlər və veterinar dərman qalıqları və kənar maddələr daxildir.

- (b) heyvan sağlamlığı və heyvanlardan insanlara keçən xəstəliklər üzrə Beynəlxalq Epizootiya Bürosu himayəsi əsasında işlənib hazırlanmış standartlar, təlimatlar və tövsiyələr;
- (c) bitki sağlamlığı üzrə Bitki Mühafizəsi üzrə Beynəlxalq Konvensiyanın Katibliyinin himayəsi altında Bitki Mühafizəsi üzrə Beynəlxalq Konvensiyanın çərçivəsində fəaliyyət göstərən regional təşkilatlar ilə əməkdaşlıq şəraitində işlənib hazırlanmış beynəlxalq standartlar, təlimatlar və tövsiyələr; və
- (d) yuxarıdakı təşkilatlar tərəfindən əhatə olunmayan məsələlər üzrə, Komitə tərəfindən müəyyən edildiyi kimi bütün Üzvlər üçün açıq olan digər müvafiq beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tərtib olunan müvafiq standartlar, təlimatlar və tövsiyələr.

5. *Riskin qiymətləndirilməsi* – tətbiq edilə bilən sanitar və fitosanitar tədbirlərə münasibətdə idxal edən Üzvün ərazisi daxilində zərərvericinin və ya xəstəliyin daxil olması, yaranması və ya yayılması ehtimalının, və bununla əlaqəli potensial bioloji və iqtisadi nəticələrin qiymətləndirilməsi; qidada, içkilərdə və ya yem məhsullarında əlavələrin, çirkləndirici maddələrin, toksinlərin və ya xəstəlik yaradan orqanizmlərin mövcudluğu nəticəsində yaranan insan və ya heyvanların sağlamlığına mənfi təsirin ehtimalının qiymətləndirilməsi.

5. *Sanitar və ya fitosanitar mühafizənin müvafiq səviyyəsi* – öz ərazisi daxilində insan, heyvan və ya bitki həyatını və ya sağlamlığını qorumaq üçün sanitar və ya fitosanitar tədbir görən Üzv tərəfindən müvafiq hesab olunan mühafizə səviyyəsi.

QEYD: Bir çox Üzvlər tərəfindən bu anlayışa, həmçinin, “məqbul risk səviyyəsi” kimi istinad edilir.

6. *Zərərverici və ya xəstəlikdən azad zona* – səlahiyyətli orqanlar tərəfindən müəyyən olunduğu kimi bütün ölkəni və ya onun hissəsini və ya bir neçə dövlət və ya onların hissələrini əhatə edən və konkret zərərverici və ya xəstəliyə rast gəlinməyən zona.

QEYD: Zərərverici və ya xəstəlikdən azad zona ölkə ərazisinin bir hissəsi daxilində, və ya bir neçə ölkəni və ya onların hissələrini əhatə edən coğrafi regionda konkret zərərvericilər və ya xəstəliklərin mövcud olduğu məlum olan, lakin sözügedən zərərvericilərin və ya xəstəliklərin yayılmasını məhdudlaşdıran və ya kökünü kəsən mühafizə, nəzarət və bufer zonaların yaradılması kimi regional nəzarət tədbirlərinin həyata keçirildiyi istənilən zonanı əhatə edə bilər, onunla əhatə oluna və ya ona bitişik ola bilər.

7. *Zərərvericinin və ya xəstəliyin aşağı səviyyədə yayılma zonası* – konkret zərərvericinin və ya xəstəliyin yayılma dərəcəsi aşağı olan və nəzarət, yoxlama və ya kökünü kəsmə üzrə səmərəli tədbirlər həyata keçirilən, səlahiyyətli orqanlar tərəfindən müəyyən olunduğu kimi bütün ölkəni və ya onun hissəsini və ya bir neçə dövlət və ya onların hissələrini əhatə edən zona.

ƏLAVƏ B

SANİTAR VƏ FİTOSANİTAR QAYDALARININ ŞƏFFAFLIĞI

Qaydaların dərci

1. Üzvlər, qəbul etdikləri bütün sanitar və ya fitosanitar qaydaların⁵ maraqlı olan Üzvlərin onlarla tanış olmağına imkan verəcək şəkildə dərhal dərcini təmin edəcəkdirlər.
2. Təxirəsalınmaz hallar istisna olmaqla, Üzvlər, ixrac edən Üzvlərin və, xüsusilə də, inkişaf etməkdə olan Üzv ölkələrin istehsalçılarına öz məhsul və istehsal metodlarını idxal edən Üzvün tələblərinə uyğunlaşdırmağa vaxt vermək üçün istənilən sanitar və ya fitosanitar qaydanın dərc olunması və qüvvəyə minməsi arasında məqbul vaxt müddətinin olmasına icazə verəcəkdirlər.

Sorğu mərkəzləri

3. Hər bir Üzv, maraqlı Üzvlərin bütün əsaslı suallarının cavablandırılmasına, həmçinin, aşağıdakılara dair müvafiq sənədlərin təqim olunmasına cavabdeh olan bir sorğu mərkəzinin mövcudluğunu təmin edəcəkdir:
 - (a) onun ərazisi daxilində qəbul olunan və ya qəbulu təklif edilən istənilən sanitar və ya fitosanitar qaydalar;
 - (b) öz ərazisi daxilində fəaliyyət göstərən istənilən nəzarət və yoxlama prosedurları, istehsal və karantin rejimləri, pestisidlərin yol verilən dərəcəsi və qida əlavələrinin təsdiq etmə prosedurları;
 - (c) risk qiymətləndirilməsi prosedurları, nəzərə alınan amillər, həmçinin sanitar və ya fitosanitar mühafizəsinin müvafiq səviyyəsinin müəyyən olunması;
 - (d) Üzvün və ya onun ərazisi daxilində müvafiq qurumların beynəlxalq və regional sanitar və fitosanitar təşkilatlarda və sistemlərdə, həmçinin, bu Saziş çərçivəsində ikitərəfli və çoxtərəfli sazişlərdə və razılaşmalarda iştirakı və belə saziş və razılaşmaların mətnləri.
4. Üzvlər, maraqlı olan Üzvlər tərəfindən sənədlərin surətləri tələb olunduğu zaman, onların aidiyyəti Üzvün şəxslərinə⁶ təqdim edildiyi qiymətlə (əgər mövcuddursa) eyni qiymətə, çatdırılma xərcləri nəzərə alınmamaqla təqdim olunmasını təmin edəcəkdirlər.

Bildiriş prosedurları

5. Beynəlxalq standart, təlimat və ya tövsiyənin mövcud olmadığı, və ya təklif edilən sanitar və ya fitosanitar qaydanın məzmununun beynəlxalq standart, təlimat və ya tövsiyənin məzmunundan əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndiyi halda və bu qaydanın digər Üzvlərin ticarətinə əhəmiyyətli təsir göstərə biləcəyi təqdirdə Üzvlər:

⁵ Ümumi tətbiq dairəsinə malik olan qanunlar, fərmanlar və sərəncamlar kimi sanitar və fitosanitar tədbirlər.

⁶ Bu Sazişdə “şəxslər” dedikdə, ÜTT-nin Üzvü olan ayrıca gömrük ərazisinə münasibətdə, bu gömrük ərazisində daimi yaşayan və ya burada həqiqətən mövcud olan və fəaliyyət göstərən sənaye və ya kommərsiya şirkətlərinə malik olan fiziki və ya hüquqi şəxslər nəzərdə tutulur.

- (a) konkret tədbirin qəbul edilməsi təklifi ilə maraqlı Üzvlərə tanış olmaq imkanını vermək məqsədilə bildirişi erkən mərhələdə dərc etməlidirlər;
- (b) digər Üzvlərə Katiblik vasitəsilə qaydanın əhatə edəcəyi məhsullar barədə hazırlanan tədbirin məqsədi və səbəblərinə dair qısa izahatla birgə bildiriş təqdim etməlidirlər. Belə bildirişlər, əlavələrin edilə biləcəyi və rəylərin nəzərə alınə biləcəyi erkən mərhələdə verilməlidir;
- (c) müraciət əsasında digər Üzvlərə təklif olunan qaydanın surətlərini təqdim etməli və mümkün olduđu təqdirdə, beynəlxalq standartlardan, təlimatlar və ya tövsiyələrdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənən hissələri qeyd etməlidirlər;
- (d) ayrışeçkiliyə yol vermədən, yazılı şəkildə rəy bildirmələri üçün digər Üzvlərə məqbul zaman ayıracaq, müraciət əsasında həmin rəyləri müzakirə edəcək və rəyləri və müzakirələrin nəticələrini nəzərə almalıdırlar.

6. Lakin, Üzv üçün sağlamlığın qorunması ilə bađlı təxirəsalınmaz problemlər ortaya çıxdıqda və ya belə təhlükə olduqda, həmin Üzv bu Əlavənin 5-ci paragrafında sadalanan mərhələləri zəruri hesab etdiyi şəkildə yerinə yetirməyə bilər, o şərtlə ki, Üzv:

- (a) dərhal konkret qayda və onun tətbiq olunduđu məhsullar barədə, qaydanın məqsədi və səbəbi haqqında təxirəsalınmaz problemin (problemlərin) mahiyyəti daxil olmaqla qısa izahat il birgə Katiblik vasitəsilə digər Üzvlərə bildiriş verir;
- (b) müraciət əsasında, digər Üzvləri qaydanın surətləri ilə təmin edir;
- (c) digər Üzvlərə öz rəylərini yazılı şəkildə təqdim etməyə imkan yaradır, müraciət əsasında həmin rəyləri müzakirə edir və rəyləri və müzakirələrin nəticələrini nəzərə alır.

7. Katibliyə bildirişlər ingilis, fransız və ya ispan dilində edilməlidir.

8. İnkişaf etmiş Üzv ölkələr, digər Üzvlərin müraciəti əsasında konkret bildiriş ilə əhatə olunan sənədlərin surətlərinin və ya sənədlər irihəcmli olduđu halda, sənədlərin xülasələrinin ingilis, fransız və ya ispan dillərində tərcümələrini təqdim etməlidirlər.

9. Katiblik bildirişin surətlərini dərhal bütün Üzvlərə və maraqlı olan beynəlxalq təşkilatlara göndərəcək və inkişaf etməkdə olan Üzv ölkənin diqqətini onlar üçün xüsusi maraq doğuran məhsullar ilə bađlı istənilən bildirişlərə cəlb etməlidir.

10. Üzvlər, bu Əlavənin 5, 6, 7 və 8-ci paragraflarına uyğun olaraq bildiriş prosedurları ilə bađlı müddələrin milli səviyyədə həyata keçirilməsinə görə cavabdeh olan vahid mərkəzi hökumət orqanını təyin etməlidirlər.

Ümumi qeyd-şərtlər

11. Bu Sazişin heç bir müddəası aşağıdakıların tələbi kimi şərh olunmamalıdır:

- (a) bu Əlavənin 8-ci paragrafında qeyd olunan hal istisna olmaqla, layihələrin təfərrüatlarının və ya tam surətlərinin və ya mətnlərin Üzvün dilindən fərqli dildə təqim olunması və ya dərc olunması; və ya
- (b) Üzvlər tərəfindən sanitar və ya fitosanitar qanunvericiliyinin icrasına mane olacaq və ya ayrı-ayrı müəssisələrin qanuni kommersiya maraqlarına zərər gətirəcək məxfi məlumatın açıqlanması.

ƏLAVƏ C

NƏZARƏT, YOXLAMA VƏ TƏSDİQ ETMƏ PROSEDURLARI⁷

1. Üzvlər, sanitar və ya fitosanitar tədbirlərin yerinə yetirilməsinin yoxlanılması və təmin edilməsi üzrə istənilən prosedura münasibətdə aşağıdakıları təmin etməlidirlər:

- (a) bu cür prosedurlar lazımsız yubanma olmadan və idxal olunan məhsulları oxşar yerli məhsullardan daha az əlverişli rəftara məruz qoymadan həyata keçirilir və tamamlanır;
- (b) hər bir prosedur üzrə standart baxılma dövrü dərc olunur, və ya, müraciət əsasında, müraciət edənə gözlənilən baxılma dövrü haqqında məlumat verilir; müraciət alındıqda, səlahiyyətli orqan sənədləşmənin tam olduğunu dərhal araşdırır və müraciət edənə nöqsanlar barədə dəqiq və tam şəkildə məlumat verir; səlahiyyətli orqan prosedurun nəticələrini mümkün qədər tez, dəqiq və tam şəkildə müraciət edənə ötürür ki, ehtiyac yarandığı halda düzəlişlər edilə bilsin; hətta müraciətdə nöqsanlar olduqda belə, səlahiyyətli orqan, müraciət edən tələb etdiyi təqdirdə, mümkün olduğu qədər prosedurun aparılmasına başlayır; və müraciət əsasında müraciət edənə prosedurun mərhələsi barədə, hər hansı gecikmənin izahatı ilə birgə məlumat verilir;
- (c) məlumat tələbləri müvafiq nəzarət, yoxlama və təsdiq etmə prosedurları o cümlədən, qidalarda, içkilərdə və ya yem məhsullarında əlavələrin istifadəsinin təsdiq edilməsi və çirkəndirici maddələrin qəbul olunan səviyyəsinin təyin olunması üçün zəruri olan məlumatlarla məhdudlaşır;
- (d) idxal olunan məhsullar haqqında nəzarət, yoxlama və təsdiq etmə ilə bağlı ortaya çıxan və ya bu prosedurla əlaqədar təqdim olunan məlumatların məxfiliyi yerli məhsullarla müqayisədə daha az əlverişli olmayaraq və qanuni kommersiya maraqları müdafiə edilməklə qorunur;
- (e) məhsulun fərdi nümunələrinin nəzarət, yoxlama və təsdiqi üçün istənilən tələblər əsaslı və zəruri olan tələblərlə məhdudlaşdırılır;
- (f) idxal olunmuş məhsullara dair prosedurlar üçün qoyulan hər hansı yığımlar yerli oxşar məhsullara və ya hər hansı digər Üzv mənşəli olan məhsullara

⁷ Nəzarət, yoxlama və təsdiq etmə prosedurlarına *digərləri ilə yanaşı*, nümunə götürmə, sınaq aparma və sertifikatlaşdırma prosedurları da daxildir.

qoyulan yığımlar ilə bərabərdir və xidmətin faktiki dəyərindən daha yüksək olmamalıdır;

- (g) müraciət edənlər, idxalatçılar, ixracatçılar və ya onların nümayəndələri üçün narahatlıqları minimuma endirmək üçün prosedurlarda istifadə olunan vasitələrin yerləşdirilməsində və idxal olunan məhsulların nümunələrinin seçilməsində yerli məhsullarla bağlı tətbiq olunan eyni meyarlar tətbiq olunur;
- (h) müvafiq qaydalara uyğun olaraq nəzarət və yoxlamadan sonra məhsulun xüsusiyyətlərində dəyişiklik olduqda, dəyişikliyə məruz qalmış məhsula münasibətdə prosedur, məhsulun hələ də müvafiq qaydalara uyğun olmasına kifayət qədər əminlik olduğunu müəyyən etmək üçün zəruri olan proses ilə məhdudlaşır; və
- (i) bu cür prosedurların həyata keçirilməsi ilə bağlı şikayətləri nəzərdən keçirmək və şikayət əsaslandırıldığı halda düzəliş etmək üçün prosedur mövcuddur.

İdxal edən Üzvdə, onun daxili bazarına təsdiqlənmə olmadığı məhsullar üçün girişi qadağan edən və ya məhdudlaşdıran, qidalarda, içkilərdə və ya yem məhsullarında qida əlavələrinin istifadəsinin təsdiqlənməsi və ya çirkləndirici maddələrin qəbul edilən səviyyəsinin müəyyən olunması sistemi fəaliyyət göstərdiyi halda, idxal edən Üzv, yekun qərar qəbul olunana qədər, giriş üçün əsas kimi müvafiq beynəlxalq standartın istifadə olunma imkanlarını nəzərdən keçirməlidir.

2. Sanitar və ya fitosanitar tədbirinin istehsal səviyyəsində nəzarəti müəyyən etdiyi halda, ərazisində istehsal həyata keçirilən Üzv belə nəzarətin və nəzarət edən orqanların işinin asanlaşdırılması üçün zəruri yardımını göstərməlidir.

3. Bu Sazişin heç bir bəndi Üzvlərə öz əraziləri daxilində məqbul yoxlama aparmağa maneə yaratmamalıdır.